

”Seisokaa vakaasti Hengessä” Tutkimus πνεῦμα -sanasta Filippiläiskirjeen 1:27:ssä

Sara M. A. Saarela

Abstrakti

Tässä artikkelissa keskitytään tarkastelemaan Filippiläiskirjeen 1:27 ”ὅτι στήκετε ἐν ἐνὶ πνεύματι” -lausetta. Tutkimuksen varsinainen fokus on nimenomaan selvittää, mitä ilmaisu ”ἐν ἐνὶ πνεύματι” tarkoittaa. Kyseinen ilmaus on käännetty suomalaisissa raamatunkäännöksissä ”samanhenkisyydeksi” ja useat tutkijat seisovat tämän tulkinnan takana. Tällaisen tulkinnan mukaan ”ἐν ἐνὶ πνεύματι” on rinnasteinen samassa virkkeessä esiintyvälle ”μιὰ ψυχῇ συναλοῦντες” -lauseelle. Paavalin kehoitus seisoa ”ἐν ἐνὶ πνεύματι” voidaan kuitenkin hyvällä syyllä lukea kehotukseksi ”seisoa yhdessä Hengessä”, eli πνεῦμα viittaisikin Pyhään Henkeen eikä yhteisön samanmielisyyteen. Tätä tulkintaa puoltavat niin syntaksiin, sanatutkimukseen, tarkasteltavana olevan jakeen kirjalliseen kontekstiin kuin paavalilaiseen kielenkäyttöön liittyvät seikat, joita artikkelissa tarkastellaan lähemmin. Lisäksi artikkelin lopussa pohditaan sitä, miten tutkielman johtopäätös on yhteydessä paavalilaiseen teologiaan Pyhästä Hengestä ja kristillisestä elämästä. Paavalille Pyhän Hengen osallisuus on yhteisöllinen, jaettu kokemus, joka toimii pohjana seurakunnan yhteiselolle. Näin tämä Hengen osallisuus on siis tiiviisti yhteydessä myös etiikkaan: koska Jeesuksen seuraajat ovat osallisia yhdestä ja samasta Hengestä, he voivat ja heidän tulee vaalia seurakunnan ykseyttä ja olla samanmielisiä, mikä on mahdollista vain silloin, kun kanssaihmiä kohdellaan hyvin.

I. JOHDANTO

Paavali kehottaa Filippiläiskirjeessä paikallisia seurakuntalaisia elämään uskollisina Jeesuksen seuraajina seisoen vakaasti ”ἐν ἐνὶ πνεύματι” (1:27). Kyseinen jae aloittaa kirjeen varsinaisen pääosan, jossa Paavali ohjeistaa kirjeen vastaanottajia, miten heidän tulisi elää kristittyinä. Tutkijat eivät ole yksimielisiä siitä, miten sana πνεῦμα, ja näin ollen koko edellä mainittu ilmaus, tulisi ymmärtää. Enemmistö tutkijoista on ehdottanut, että πνεῦμα pitäisi nähdä viittauksena samanmielisyyteen.¹ He tulkitsevat πνεῦμα-sanana siis yhteishengeksi. Myös

¹ Näin esim. K. H. Easley, ”The Pauline Usage of *Pneumati* as a Reference to the Spirit of God”, *JETS* 3 (1984), s. 300; G. F. Hawthorne, *Philippians* (WBC 43; Dallas: Word, 1983), s. 56; L. T. Johnson, *The Writings of the New Testament* (3. painos, Minneapolis: Fortress, 2010), s. 329; H. Marshall, *The Epistle*

suomenkieliset raamatunkäännökset ovat kääntäneet ilmaisun joko ”samassa hengessä” tai ”samanhenkisyutenä”.² Näin ollen Paavali ikään kuin toistaisi kaksi kertaa kehotuksen olla samanmielisiä: ”te pysytte samassa hengessä ja yksimielisinä taistelette minun kanssani evankeliumin uskon puolesta” (KR38).

On kuitenkin tutkijoita, jotka eivät ole samaa mieltä kyseisestä käännöksestä ja he argumentoivat, että πνεῦμα-sana pitäisi tulkita tässä Filippiläiskirjeen kohdassa Pyhäksi Hengeksi.³ Yhdyn tähän jälkimmäiseen näkemykseen. Selvennän tässä artikkelissa, miksi ”ἐν ἐνὶ πνεύματι” pitäisi kääntää ”yhdessä Hengessä”, eli että πνεῦμα on viittaus Pyhään Henkeen, eikä ihmisen henkeen tai yhteishenkeen. Juuri yhdessä ja samassa Hengessä oleminen on pohja sille, että Filippin seurakunta voi olla yhtenäinen (ykseys) Kristuksessa, mikä on Paavalin pääaihe sekä tutkittavan jakeen lähikontekstissa että koko kirjeessä. Käsittelen ensin tiivistetysti Filippiläiskirjeen historiallisen kontekstin, jakeen 1:27 kirjallisen lähikontekstin ja sen kriittisen paikan sitä ympäröivässä laajemmassa kirjallisessa diskurssissa. Sen jälkeen tarkastelen ἐν ἐνὶ πνεύματι-ilmaisua tarkemmin sen omassa lauseyhteydessään sekä muissa paavalilaisissa teksteissä, ja käyn läpi Paavalin πνεῦμα -sanaston käyttöä niin Filippiläiskirjeessä kuin muuallakin hänen kirjeissään. Lopuksi esittelen tutkielman päätelmät ja selvennän myös sitä, miten johtopäätökset ovat yhteydessä Paavalin laajempaan näkemykseen Pyhästä Hengestä ja elämästä kristittyinä. Tällä tavoin Filippiläiskirjeen jakeen analyysin tärkeys tulee selvemmin esiin ja jae asettuu paikoilleen paavalilaisen teologian laajemmassa kontekstissa.

II. FILIPPILÄISKIRJEEN HISTORIALLINEN JA KIRJALLINEN KONTEKSTI

Ennen tämän tutkielman pääjakeen käsittelyä on paikallaan kartoittaa lyhyesti Filippiläiskirjeen historiallista taustaa siltä osin kuin se liittyy artikkelin aiheeseen. Tämä auttaa asettamaan Filippiläiskirjeen jakeen 1:27 kontekstiinsa, mikä on tärkeää, koska yksittäiset sanat ja lauseet saavat tietyn merkityksen nimenomaan niiden historiallisessa ja kirjallisessa kontekstissa.

to *Philippians* (London: Epworth Press, 1992), s. 35; R. R. Melick Jr., *Philippians, Colossians, Philemon* (NAC 32; Nashville: Broadman Press, 1991), s. 89; M. Silva, *Philippians* (BECNT; 2. painos, Grand Rapids: Baker Academic, 2005), s. 89. Ks. myös M. R. Vincent, *Epistles to the Philippians and to Philemon* (ICC; Edinburgh: T&T Clark, 1976), s. 33. Vincent väittää, että πνεῦμα ei viittaa Pyhään Henkeen, vaan ”[to] that disposition which is communicated in Christ to believers, filling their souls, and generating their holy qualities and works. In the possession of this they are πνευματικοί — they are joined to the Lord and are one spirit with him.”

² KR38 ja RK kääntävät ilmaisun ”samassa hengessä”, KR92 ”pysytte lujasti samanhenkisinä”, Biblia 1776 ”yhdessä hengessä ja yhdessä sielussa” ja UT2020 ”kamppailkaa yksimielisesti ja uskokaa ilosanomaan”.

³ Näin esim. M. Bockmuehl, *The Epistle to the Philippians* (BNTC; London: A&C Black, 1998), s. 99; G. D. Fee, *God’s Empowering Presence: The Holy Spirit in the Letters of Paul* (Grand Rapids: Baker Academic, 1994), ss. 743–746. Ks. myös tiivistelmä eri näkemyksistä J. Reumann, *Philippians: A New Translation with Introduction and Commentary* (AB 33B; London: Yale University Press, 2008), ss. 265–266.

Kirje itse antaa viitteitä siitä, että Filippiin kristityt kokivat seurakunnan ulkopuolista vastustusta, joka aiheutti heille ainakin jonkinasteista kärsimystä (1:27–30). Lisäksi teksti osoittaa, että seurakunnan ykseys oli uhattuna (1:27–28; 2:1–2; 4:2–3). Filippiiläiskirjeen jakeissa 1:27–30 Paavali linkittää nämä molemmat, sekä seurakunnan ulkopuolisen vastustuksen aiheuttaman kärsimyksen että seurakunnan ykseyteen liittyvät ongelmat, toisiinsa. Vaikka tilanne ei näytä olevan vielä tässä vaiheessa akuutti ainakaan riitaisuuden osalta eikä lähellä eskaloitumista (toisin kuin esimerkiksi Korintin tilanne 1. Korinttiläiskirjeen aikoihin), Paavali ottaa asian käsittelyyn. Lisäksi Filippiiläiskirjeen sävy on lämmin, ja mitä luultavimmin Paavalin ja filippiiläisten läheinen suhde on pohjana Paavalin kehotuksille, jotka kirjeessä esiintyvät.⁴

Kirjallisen kontekstin osalta jakeen 1:27 paikka on merkittävä, koska se aloittaa koko kirjeen varsinaisen keskiosan (1:27–4:9)⁵ eli Paavalin eettisen ohjeistuksen, joka keskittyy siihen miten elää uskollisena taivaan kansalaisena.⁶ Paavali selventää, että tämä uskollisena taivaan kansalaisena eläminen sisältää sen, että Jeesuksen seuraajat seisovat vakaasti yhdessä Hengessä (1:27), eivät pelkää vastustajia (1:28), tekevät kaikki asiat nurisematta ja ilman kiistoja (2:14), pitävät kiinni elämän sanasta (2:16), ovat kestäviä uskossa (3:12–16) ja iloitsevat sekä luottavat Herrassa (3:1; 4:4–7). Paavali myös muistuttaa, että kärsimykset ovat osa kristillistä elämää (1:29–30), mikä on relevanttia kirjeen vastaanottajille tilanteessa, jossa he kokevat ulkopuolelta tulevaa ahdinkoa. Kärsimystä tuottavassa tilanteessa ihminen on altis riitaantumaa ja luopumaan uskostaan, mutta Paavali kehottaa filippiiläisiä pitämään kiinni yhteydestä ja olemaan rohkealla mielellä.

III. MITEN YMMÄRTÄÄ "ἐν ἐνὶ πνεύματι"?

Nyt kun pääjakeen historiallinen ja kirjallinen konteksti on kartoitettu, voidaan siirtyä varsinaiseen analyysiin eli "ἐν ἐνὶ πνεύματι" -ilmaisun käsittelyyn. Kuten sanottu, tutkijat ovat jatkautuneet kahteen leiriin sen suhteen, miten tämä lause tulisi ymmärtää. Ne tutkijat, joiden mukaan πνεῦμα tulisi nähdä viittauksena samanmielisyyteen, perustelevat näkemystään

⁴ Ks. esim. Bockmuehl, *Philippians*, s. 33.

⁵ Kirjallisesta näkökulmasta katsoen näyttää siltä, että 1:27 ja 4:1 muodostavat *inclusion*. Näin ollen ne siis muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden ja ko. jakeet toimivat ikään kuin merkkeinä siitä, mistä osio alkaa ja mihin se loppuu. Molemmissa jakeissa on sama verbi, jota seuraa ἐν-prepositio ja datiiivissa oleva substantiivi. 1:27:ssä στήκετε-verbiä seuraa ilmaisu "ἐν ἐνὶ πνεύματι" ja 4:1:ssä στήκετε-sanaa seuraa "ἐν κυρίῳ". Toisaalta 4:1–9:n aihe liittyy arvollisena kansalaisena elämisen teemaan, joka alkaa 1:27:ssä. Lisäksi koska 4:1–9:n funktio on toimia viimeisenä kehotuksena ennen kirjeen varsinaista lopetusosiota, kaikkein paras vaihtoehto on laskea se osaksi tätä laajaa jaksoa, joka alkaa 1:27:ssä.

⁶ Jae 27 sanoo: "ἀξίως τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ πολιτεύθε". Πολιτεύομαι -sanasta ja sen erityisistä konnotaatioista, jotka liittyvät Filippiin, Rooman siirtokuntaan, ks. Bockmuehl, *Philippians*, ss. 97–98; G. D. Fee, *Paul's Letter to the Philippians* (NICNT; Grand Rapids: Eerdmans, 1995), ss. 161–162 ja Melick, *Philippians*, s. 89.

syntaksiin liittyvillä argumenteilla. Heidän mukaansa πνεῦμα ja ψυχῆ⁷ tulisi nähdä rinnasteisina, ja koska "μιᾶ ψυχῆ" (suom. "yksimielisesti") viittaa asenteseen, myös πνεῦμα tulisi lukea samoin.⁸ Lisäksi Gerald Hawthorne argumentoi, että jakeen kontekstissa ei ole mitään, mikä viittaisi siihen, että Paavali tarkoittaisi pneu=ma-sanalla Pyhää Henkeä. Hawthorne jatkaa, että molemmat "ἐν ἐνὶ πνεύματι" ja "μιᾶ ψυχῆ" pitää nähdä osana yhtä parallelismia, jota Paavali käyttää ohjeistaessaan seurakuntaa olemaan yhtenäinen.⁹ Kuten alla osoitetaan, huolellisen tarkastelun lopputuloksena nämä argumentit eivät kuitenkaan vakuuta, ja toinen näkemys, jonka mukaan πνεῦμα tulee tulkita viittauksena Pyhään Henkeen, on vakuuttavampi.

Syntaksiin liittyvät seikat

Jakeet 27 ja 28 muodostavat yhden virkkeen, joka kuuluu kreikankielisessä tekstilaitoksessa näin:

"Μόνον ἀξίως τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ πολιτεύεσθε, ἵνα εἴτε ἐλθῶν καὶ ἰδῶν ὑμᾶς εἴτε ἀπῶν ἀκούω τὰ περὶ ὑμῶν, ὅτι στήκετε ἐν ἐνὶ πνεύματι, μιᾶ ψυχῆ συναθλοῦντες τῇ πίστει τοῦ εὐαγγελίου καὶ μὴ πτυρόμενοι ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων, ἥτις ἐστὶν αὐτοῖς ἔνδειξις ἀπωλείας, ὑμῶν δὲ σωτηρίας, καὶ τοῦτο ἀπὸ θεοῦ."¹⁰

Toisin kuin Hawthorne väittää, mielestäni "ἐν ἐνὶ πνεύματι" ja "μιᾶ ψυχῆ" -ilmaisuja ei tulisi lukea parallelismin kautta siten, että niistä tulee rinnakkaisia ja synonyymisiä. Pikemminkin "μιᾶ ψυχῆ συναθλοῦντες τῇ πίστει τοῦ εὐαγγελίου" on alisteinen "στήκετε ἐν ἐνὶ πνεύματι" -lauseelle, ja tämän ensimmäiseksi listatun lauseen tehtävä on selventää jälkimmäistä eli "στήκετε ἐν ἐνὶ πνεύματι" -lauseetta. Näiden jälkeen tulevat partisiiipit συναθλοῦντες ("taistellen yhdessä") ja μὴ πτυρόμενοι ("pelkäämättä millään tavoin") taas määrittävät στήκετε -verbiä ja selventävät, mitä seisominen vakaana (στήκω) tarkoittaa. Lisäksi "μιᾶ ψυχῆ" määrittää συναθλοῦντες -partisiiippia, aivan kuten myös τῇ πίστει τοῦ εὐαγγελίου -ilmaisutekee. Toisin sanoen "μιᾶ ψυχῆ συναθλοῦντες" on yksi konkreettinen esimerkki siitä, mitä "στήκετε ἐν ἐνὶ πνεύματι" tarkoittaa, mutta ilmaisut eivät ole rinnasteisia.

Πνεῦμα -sanan analyysi

Yksi tärkeä osa Filippiläiskirjeen jakeen 1:27 tutkimista on tarkastella πνεῦμα -sanan käyttöä sekä antiikin teksteissä, Paavalin kirjeissä että pääjakeen lähikontekstissa. Näin voidaan tarkentaa, miten Paavali tätä sanaa käyttää.

Ensimmäisenä tarkastelussa on antiikin kirjallisuus. Gordon Fee toteaa, että "yhdessä

⁷ BDAG (ss. 1098–1099) antaa sanalle seuraavat merkitykset: sielu (ihmisen sisäisen elämän keskus), elämä (se tila, kun olento tai persoona on elossa) ja persoona.

⁸ Melick, *Philippians*, s. 89; Silva, *Philippians*, s. 89. Silvan mukaan "στήκετε ἐν ἐνὶ πνεύματι, μιᾶ ψυχῆ συναθλοῦντες" muodostaa kiasmin, ks. Silva, *Philippians*, s. 82.

⁹ Hawthorne, *Philippians*, s. 57.

¹⁰ Tekstilainaus otettu Nestle-Aland 28:sta.

hengessä” -lausetta ei käytetä kreikkalaisessa kirjallisuudessa ilmaisemaan ajatusta ”yksi sielu/yhdessä sielussa.”¹¹ Lisäksi vaikka kreikkalaisessa kirjallisuudessa πνεῦμα ja ψυχή ovat läheisesti linkitettyjä käsitteitä, ne eivät ole identtisiä.¹² NIDNTTE ja BDAG listaavat πνεῦμα-sanana mahdollisiksi merkityksiksi seuraavat sanat: henkäys, henki ihmisyyden aineettomana osana, elämän henki, Herran Henki, tuuli ja mielenlaatu.¹³ Alussa sana viittasi hengittämiseen ja siten se siis linkittyi elossa olemiseen.¹⁴ Viidennen vuosisadan eaa. jälkeen lääkärit käyttivät πνεῦμα-sanaa viitatessaan lähinnä yksilön sisäiseen olemukseen, ja myös Aristoteleellä πνεῦμα tarkoitti sellaista voimaa – sielun instrumenttia – joka vaikuttaa ihmisessä ja kehittää hänestä asteittain kypsän.¹⁵ Näin ollen πνεῦμα-sanana merkitys alkoi lähentyä ψυχῆ:n merkitystä, mutta πνεῦμα viittasi kuitenkin ennemminkin substanssiin ja ψυχή taas oli pikemmin funktionaalinen termi.¹⁶ Muun muassa Plutarkhos sen sijaan käsitti πνεῦμα:n aineksena, joka linkittyi inspiraatioon ja kykyyn profetoita.¹⁷

Juutalaisessa kirjallisuudessa πνεῦμα sisältää osittain näitä samoja merkityksiä, jotka kreikkalais-roomalaiset olivat omaksuneet, mutta sana saa myös muutamia erilaisia vivahteita. Septuagintassa πνέω esiintyy kuusi kertaa¹⁸ ja siitä johdettu πνεῦμα 350 kertaa.¹⁹ Πνεῦμα-sanalla viitataan usein tuuleen, henkäykseen ja hengitykseen, ja se liittyy läheisesti ”elämän henkeen” eli siihen, että ihminen on elossa ja hengittää.²⁰ Sanaa käytetään Septuagintassa noin sata kertaa myös silloin, kun puhutaan Herran Hengestä (ks. esim. 1. Moos. 1:2; Tuom. 14:6; 1. Sam. 16:13; Jes. 11:2; 13:25 ja Hes. 2:2).²¹ Herran Henki on se, joka saa aikaan esimerkiksi profetomista ja antaa kyvyn tehdä ihmetekojä (ks. esim. 3. Moos. 11:25–27; 27:18; Tuom. 3:10 ja Neh. 9:30) sekä kyvyn rakentaa ilmestysmäjä taidokkaasti (2. Moos. 31:3). Myöhemmin joidenkin juutalaisten käsitykset hengestä muuttuivat hellenismien vaikutuksesta siten, että henki

¹¹ Fee, *Philippians*, s. 164. Fee huomauttaa myös, ettei ilmaisua löydy Uudesta testamentista. Sen sijaan ”ψυχή μία” löytyy, ks. esim. Apt. 4:32.

¹² NIDNTTE (osa 3), ss. 802–803.

¹³ NIDNTTE (osa 3), ss. 802–803; BDAG, ss. 832–836. NIDNTTE:n mukaan sana tuli käyttöön kuudennella vuosisadalla eaa. (osa 3; s. 802). Ks. myös A. O. Bellis, ”Spirit”, D. N. Freedman (toim.), *Eerdmans Dictionary of the Bible* (Grand Rapids: Eerdmans, 2000), s. 1248.

¹⁴ NIDNTTE (osa 3), s. 802.

¹⁵ NIDNTTE (osa 3), s. 802–803. Ks. myös BDAG, s. 833.

¹⁶ NIDNTTE (osa 3), s. 803. Stoalaisuudessa πνεῦμα miellettiin hyvin samanlaiseksi kuin ψυχή μία, ks. *Ibid.*

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ 2. Makk. 9:7; Ps. 147:7; Siir. 43:16, 20; Jes. 40:24; Jer. Kir. 60.

¹⁹ Πνεῦμα vastaa useimmiten (yli 260 kertaa) heprean kielen sanaa נִפְחַח, ja tämä sama heprean sana on käännetty 45 kertaa myös kreikan kielen sanaksi ἄνεμος. Ks. NIDNTTE, s. 804. Hebrean sana נִפְחַח tarkoittaa tuulta, henkäystä, ihmisen henkeä (elämän henkeä), Herran Henkeä, pahoja henkiä ja henkilön luonnetta tai asennetta. Ks. lisää נִפְחַח-sanasta Bellis, s.1248; HALOT, s. 1197–1201; NIDNTTE, s. 804 ja NIDOTTE, ss. 1070–1074.

²⁰ NIDNTTE, s. 804. Myös Filon käyttää sanaa näin, ks. esim. *Opif.* 80; 113; 131; 135; *Leg.* 3:14; 3:223 ja *Cher.* 13. Filonilla on kuitenkin hieman erilainen painotus kuin Vanhan testamentin teksteillä liittyen ihmisen sieluun/henkeen ja ruumiiseen. Hänen mukaansa ruumis ja sen halut ovat taakka, jotka on kiellettävä, ks. esim. *Gig.* 31–44.

²¹ Ks. NIDNTTE, s. 805.

nähtiin erillisenä ihmisyyden osana, joka on jumalallisesti ”hengitetty” eli annettu ihmiselle, ja joka on ruumiin vastakohta (sitä ei kuitenkaan erotettu sielusta erilliseksi asiaksi, ainakaan terminologian tasolla).²²

Kuitenkin kaikkein relevantein kysymys on se, miten Paavali käyttää πνεῦμα-sanaa. Kyseinen sana esiintyy paavalilaisissa teksteissä usein, yhteensä 146 kertaa, ja sitä käytetään Pyhästä Hengestä (ks. esim. Room. 8:9; 1. Kor. 12:3; 2. Kor. 3:17; 6:6 ja 1. Tess. 1:5–6), ihmisen hengestä (ks. esim. Room. 8:16; Gal. 6:18 ja Fil. 4:23) sekä pahoista ja hyvistä hengistä (1. Kor. 2:12 ja Ef. 2:2).²³ Paavalin πνεῦμα-sanan käyttö on linjassa muiden Uuden testamentin kirjoittajien kanssa.²⁴ Tiivistetysti voidaan siis sanoa, että Paavali voi käyttää πνεῦμα-sanaa sekä ihmis- hengestä että Pyhästä Hengestä.

On mielekästä kysyä, onko mitään kielioppiin liittyvää tekijää, joka vaikuttaisi siihen, miten Paavali käyttää πνεῦμα -sanaa. Käyttääkö Paavali esimerkiksi määräistä artikkelia, kun hän viittaa nimenomaan Pyhään Henkeen eikä ihmishenkeen? Gordon Fee, johon jo aikaisemmin viitattiin, on tehnyt laajamittaisen tutkielman Paavalin πνεῦμα-sanan käytöstä ja hänen tutkimuksensa osoittaa hyvin sen, miten Paavalin määräisen artikkelin käyttö ei ole erityisen johdonmukaista hänen puhuessaan Pyhästä Hengestä: artikkeli voi esiintyä tai se voi puuttua kokonaan.²⁵ Näin ollen määräinen artikkeli ei siis ole se määrittävä tekijä siinä, kun pohditaan, käyttääkö Paavali πνεῦμα-sanaa viittaamaan Pyhään Henkeen tai johonkin muuhun henkeen. Pikemminkin artikkelin läsnäolo tai sen puuttuminen saattaa liittyä siihen, missä sijamuodossa sana on (nominatiivi esiintyy usein määräisen artikkelin kanssa) tai jos sanaa määrittäväällä nominilla on määräinen artikkeli.²⁶ Jos nominilla ei ole artikkelia, πνεῦμα-sanallakaan ei ole, ja jos nominilla on artikkeli, πνεῦμα-sanallakin on. Lisäksi kuten Feen tutkimus osoittaa, πνεῦμα:lla on vain harvoin määräinen artikkeli silloin, kun se esiintyy datiivissa.²⁷ Yleisten periaatteiden ohessa on hyvä muistaa, että jokainen πνεῦμα-sana pitää tarkastella myös yksit- täistapauksena sen omassa kontekstissa.

Näiden huomioiden lisäksi on vielä mainittava, että kun πνεῦμα-sanalla viitataan Pyhään Henkeen paavalilaisissa teksteissä, sana on aina yksikössä.²⁸ Näin ollen teksteissä puhutaan

²² Ibid., s. 806.

²³ Ks. lisää esimerkkejä, Ibid., s. 807–808. Vrt. Fee, *Empowering*, ss. 16–26.

²⁴ Ks. NIDNTTE, ss. 807–815.

²⁵ Fee, *Empowering*, ss. 16–26.

²⁶ Ibid., 17–19.

²⁷ Ibid., 21–22.

²⁸ Näin myös G. F. Hawthorne ja R. P. Martin, *Dictionary of Paul and His Letters* (Downers Grove: InterVarsity, 1993), s. 405. On huomionarvoista, että Paavali käyttää 1. Kor. 12:10:ssä, 14:12:ssa ja 14:32:ssa πνεῦμα:n monikkomuotoa. Näissä kaikissa kyse on kuitenkin kontekstista päätellen Hengen ilmenemismuodoista sen sijaan, että kyse olisi monista Hengistä (Henki isolla alkukirjaimella). Joka tapauksessa ilmenemismuotojen taustalla on Pyhä Henki. Ks. esim. G. D. Fee, *The First Epistle to the Corinthians* (NICNT; Grand Rapids: Eerdmans, uudistettu painos, 2014), ss. 661, 737–738, 771 ja J. D. G. Dunn, *Jesus and the Spirit: A Study of the Religious and Charismatic Experience of Jesus and the First Christians as Reflected in the New Testament* (Philadelphia: Westminster, 1975), ss. 233–234.

siis esimerkiksi *Hengen* jakamisesta, ei *henkien* jakamisesta (ks. 1. Kor. 12:11).²⁹

Filippiläiskirjeen jakeessa 1:27 ei itsessään ole viitteitä siitä, että Paavali käyttäisi πνεῦμα -sanaa antropologisesti tai viittauksena yhteishenkeen. Lisäksi Paavalin normaali στήκω-sanana käyttö tekee molemmat vaihtoehdot epätodennäköiseksi. Paavali nimittäin käyttää yleensä στήκω-sanaa ja ἐν-prepositiota yhdessä lokatiivisesti eli tarkemmin sanottuna στήκω ja ἐν viittaavat ikään kuin alueeseen (metaforisesti ymmärrettynä), jossa henkilö seisoo vakaasti (vrt. 1. Kor. 16:13; Fil. 4:1; 1. Tess. 3:8).³⁰ Jos "ἐν ἐνὶ πνεύματι" luetaan rinnasteisena "μιᾶ ψυχῇ" - ilmaisulle, "ἐν ἐνὶ πνεύματι" olisi tulkittava dativina, joka viittaa tapaan (engl. dative of manner). Tämä ei kuitenkaan ole ilmaisun paavalilainen käyttötapa, jota käsitellään tarkemmin alla. Lisäksi kuten myös Fee toteaa, Paavali ei käytä πνεῦμα-sanaa koskaan viittauksena samanhenkisyyteen, vaan pikemminkin sanoja νοῦς ja φρονέω (vrt. Room. 15:5; 1. Kor. 1:10; 2:10–16; 2. Kor. 13:11; Fil. 2:2, 5 ja 4:2).³¹ Juuri φρονέω-verbiä hän itse asiassa käyttääkin Filippiläiskirjeen jakeen 1:27 lähikontekstissa, kun hän puhuu yksimielisyydestä (2:2: "ληρώσατέ μου τὴν χαρὰν ἵνα τὸ αὐτὸ φρονῆτε τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἣν ἔχοντες, σύμψυχοι, τὸ ἐν φρονοῦντες" ja 4:2: "Εὐδοίαν παρακαλῶ καὶ Συστύχην παρακαλῶ τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν κυρίῳ").

Näiden lisäksi "ἐν ἐνὶ πνεύματι" -ilmaisua on tarkasteltava osana sen kirjallista lähikontekstia. Heti Filippiläiskirjeen toisen luvun alussa Paavali käyttää ilmaisua "κοινωνία πνεύματος" (2:1). Kyseinen genetiivirakenne on todennäköisimmin objektiivinen ja siispä ilmaisu tulee ymmärtää niin, että Filippin kristityt ovat osallisia Hengestä.³² Tämä ilmaisu on samanlainen 2. Korinttilaiskirjeen 13:13[14] kanssa ("καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος μετὰ πάντων ὑμῶν"). Vaikka Hawthorne ei usko, että Filippiläiskirjeen 1:27 πνεῦμα viittaa Pyhään Henkeen, hän väittää, että Filippiläiskirje 2:1 ja 2. Korinttilaiskirje 13:13[14] ovat niin samankaltaisia, että tämä Filippiläiskirjeen toisen luvun alussa esiintyvä πνεῦμα on tulkittava viittauksena Pyhään Henkeen.³³ Hawthornen huomio näiden kahden kirjeen ilmaisujen

²⁹ Hawthorne ja Martin, *Dictionary*, s. 405.

³⁰ Ks. myös Fee, *Philippians*, s. 165.

³¹ Ibid. On kuitenkin huomautettava, että Ef. 4:23:ssa Paavali kirjoittaa "ἀναβεῦσθαί δὲ τῷ πνεύματι τοῦ νοῦς ὑμῶν". Kyseinen lause on hankala kääntää, ja se voisi toimia mahdollisena esimerkkinä siitä, että Paavali käyttää πνεῦμα-sanaa antropologisesti. Haasteena on se, miten dativi "τῷ πνεύματι" ja sitä seuraava genetiivi "τοῦ νοῦς" tulisi kääntää. Esimerkiksi RK on kääntänyt kohdan seuraavasti: "uudistua hengeltänne ja mieleltänne". Kyseisen kohdan kääntää samalla tavalla myös esim. M. Barth, *Ephesians 4–6: A New Translation with Introduction and Commentary* (AB 34A; London: Doubleday, 1974), s. 508, joka tulkitsee πνεῦμα- ja νοῦς-sanana synonyymeiksi. Kuitenkin Fee (*Empowering*, s. 710) ja Clinton Arnoldin (*Ephesians* [ZECNT; Grand Rapids: Zondervan, 2010], ss. 288–289) mukaan ilmaisu pitäisi kääntää mielen uudistumiseksi Hengen kautta (Henki on siis agentti). Perustelut liittyvät kirjalliseen kontekstiin: läpi Efesolaiskirjeen painotus on Hengen toiminnassa juurikin niin, että Henki toimii agenttina. Lisäksi tämä vaihtoehto on linjassa Paavalin tyylin kanssa. Vrt. 1. Kor. 14:15, jossa Paavali erottaa ymmärryksellä ja hengellä rukoilemisen toisistaan (näin myös Fee, *Empowering*, s. 710).

³² Fee, *Philippians*, 181.

³³ Hawthorne, *Philippians*, s. 66. Vrt. V. P. Furnish, *II Corinthians: Translated with Introduction, Notes, and Commentary* (AB 32A; Garden City, NY: Doubleday, 1984), s. 587. Ks. Silva, "κοινός", *NIDNTTE*, ss. 709–712. Silva argumentoi, että Paavali käyttää κοινωνία -sanaa aina uskonnollisesti (viittauksena

samankaltaisuudesta on perusteltu, mutta on valitettavaa, että hän ei näe näiden raamatunjakkeiden ja Filippiläiskirjeen jakeen 1:27 yhteyttä. Filippiläiskirje 2:1–2 nimittäin näyttää olevan kohta, jossa Paavali palaa asioihin, jotka hän on maininnut 1:27–30:ssa. Paavali käyttää ilmaisuja "κοινωνία πνεύματος" ja "σύμψυχοι", jotka ovat kaikuja 1:27:sta ("ἐν ἐνὶ πνεύματι" ja "μιᾶ ψυχῇ"). Molemmat kohdat painottavat osallisuutta Hengestä ja yhteisön samanmielisyyttä, ja ne tekevät sen samassa järjestyksessä. Nämä Filippiläiskirjeen kohdat (1:27–30 ja 2:1–2), joissa mainitaan πνεῦμα, ovat myös hyvin lähekkäin, ja siksi mielekkäin vaihtoehto on lukea ne yhdessä.

' Ἐν ἐνὶ πνεύματι paavalilaisissa kirjeissä

"' Ἐν ἐνὶ πνεύματι" -ilmaisu esiintyy Filippiläiskirjeen kohdan lisäksi 1. Korinttiläiskirjeen jakeessa 12:13 ja Efesoläiskirje 2:18:ssa.³⁴ Nämä kolme jakeita ovat ainoita kohtia koko Uudessa testamentissa, missä ilmaisu esiintyy juuri samanlaisena. On huomionarvoista, että nämä kohdat käsittelevät samaa teemaa eli seurakunnan ykseyttä. 1. Korinttiläiskirje 12:13 on osa laajempaa diskurssia, joka käsittelee moninaisuutta ykseydessä. Henki esitetään tässä kohdassa pohjana seurakunnan ykseydelle monenlaisten hengellisten lahjojen keskellä.³⁵ Prepositio ἐν tulisi lukea tässä 1. Korinttiläiskirjeen jakeessa lokatiivisena, ja ilmaisu "εἰς ἐν σῶμα" tulisi ymmärtää Hengen kasteen päämääränä.³⁶ Eli toisin sanoen se, että seurakunta kastetaan yhdessä Hengessä, on perusta sille, että seurakunta on yksi ruumis (ykseys), ja tämä ykseys on myös seurakunnan päämäärä.

Myös Efesoläiskirjeen jake 2:18 käsittelee tätä samaa ykseys-teemaa, mutta kohta keskittyy

Jeesukseen) ja ettei sitä käytetä koskaan viittaamaan yksilöihin, joita yhdistää jonkinlainen idea tai ideologia. Näin ollen Paavali ei käytä κοινωνία-sanaa kuten kreikkalaiset käyttivät. Lisäksi "ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος" -lauseen genetiivirakenne voidaan ymmärtää joko objektiivisesti tai subjektiivisesti. Jos se on objektiivinen, ilmaisu merkitsee osallistumista Henkeen. Tätä tulkintatapaa puoltaa esim. Furnish, *II Corinthians*, s. 587. Jos taas kyseinen genetiivi on subjektiivinen, ilmaisu viittaa yhteyteen, jonka Henki on luonut. Tämän näkemyksen puolesta argumentoivat G. H. Guthrie, *2 Corinthians* (BECNT; Grand Rapids: Baker Academic, 2015), s. 654 ja R. P. Martin, *2 Corinthians* (WBC 40; Grand Rapids: Zondervan, 1986), s. 505. Ks. myös David E. Garland, *2 Corinthians* (NAC 29; Nashville: Broadman & Holman, 1999), s. 556, jonka mukaan ylläoleva genetiivi on sellainen, että se voi olla molempia, sekä subjektiivinen että objektiivinen (engl. "plenary use of genitive").

³⁴ Efesoläiskirjeen kirjoittajuudesta ei olla tutkijayhteisössä yksimielisiä, mutta mielestäni on kuitenkin perusteltua ottaa kyseinen kirje käsittelyyn mukaan. Vaikka Paavalin kirjoittajuus kirjeen kohdalla kyseenalaistettaisiin, ns. deuteropaavalilaisten kirjeiden katsotaan silti syntyneen paavalilaisen yhteisön sisällä Paavalin "hengessä".

³⁵ TDNT:n (osa 6, ss. 433) mukaan 1. Kor. 12:13:n πνεῦμα on ei-persoonallinen. Kuitenkin kyseisen raamatunkohdan laajempi kirjallinen konteksti antaa viitteitä siitä, että πνεῦμα tulisi nähdä viittauksena Pyhään Henkeen ja näin TDNT:n näkemykselle ei löydy tukea (vrt. 1. Kor. 12:4–6). Näin myös R. B. Hays, *First Corinthians* (IBC; Louisville: Westminster John Knox, 1997), s. 210.

³⁶ Ks. Fee, *Corinthians*, ss. 665–667, 672 ja D. E. Garland, *1 Corinthians* (BECNT; Grand Rapids: Baker Academic, 2003), ss. 589–590; contra J. W. McGarvey, "A Note On 1 Cor. 12:13," *ResQ* 1 (1958), ss. 45–47.

lahjojen moninaisuuden sijaan juutalaisten ja pakanoiden ykseyteen Kristuksessa. Molemmat ryhmät on tehty yhdeksi Hengessä. Kuten Frank Thielman toteaa, ἐν-prepositio täytyy ymmärtää lokatiivisesti ("jossakin") eikä datiiivina, joka kuvaa keinoa ("jonkun kautta" tai "avulla"). Tämä johtuu siitä, että se keino, jolla ykseys Kristuksessa saavutetaan, on jo ilmaistu jakeessa 2:13 ("ἐν τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ").³⁷ Efesolaiskirje 2:18 alkaa ὅτι-konjunktiolla, joka ilmaisee kausaalisuutta. Näin ollen Efesolaiskirjeen toinen luku siis viestittää, että yhdessä Hengessä oleminen (tai se, että on kastettu yhdessä Hengessä) on ykseyden perusta. Efesolaiskirjeen, 1. Korinttilaiskirjeen ja Filippiläiskirjeen "ἐν ἐνὶ πνεύματι" -ilmaisujen konteksti, pääargumentit ja ἐν-preposition käyttö ovat siis hyvin samankaltaisia.

Tässä kohtaa voidaan tiivistää, että argumentit sille, että "ἐν ἐνὶ πνεύματι" viittaa Pyhään Henkeen, ovat vakuuttavammat kuin argumentit sen puolesta, että ilmaisu viittaisi yksimielisyyteen ja olisi rinnasteinen "μιᾶ ψυχῇ" -ilmaisun kanssa. On kuitenkin huomattava, että vaikka nämä kaksi ilmaisua eivät ole syntaksin tasolla parallelismin osia, ne liittyvät läheisesti toisiinsa. Kuten jo yllä todettiin, ilmaisu "μιᾶ ψυχῇ συναθροῦντες τῇ πίστει τοῦ εὐαγγελίου" määrittää "στήκετε ἐν ἐνὶ πνεύματι" -lausetta. Tämä tarkoittaa siis sitä, että Paavali kehottaa lukijoitaan jatkamaan "Hengessä seisomista",³⁸ mikä tarkoittaa jakeen mukaan käytännössä sitä, että he ponnistelevat yhdessä uskon ja evankeliumin tähden, ikään kuin yhtenä ihmisenä. Se, että he ovat "Hengessä", on perusta ykseydelle, jonka tulee näkyä heidän elämässään konkreettisesti arkielämän tasolla.

IV. MITÄ HENGESSÄ VAKAANA SEISOMINEN TARKOITTA

Tulkinta, jonka mukaan Filippiläiskirjeen jae 1:27 viittaa Pyhään Henkeen, on linjassa Paavalin πνεῦμα-sanan käytön kanssa muualla hänen kirjeissään. Kuten James Dunn toteaa, Paavalin ajattelussa Pyhän Hengen kokeminen on olennainen elementti Jumalan ja ihmisen välisessä suhteessa. Dunn jatkaa, että tämä Henkeen liittyvä kokemus on *jaettu* kokemus yhteisön keskellä ja toimii siten pohjana ykseydelle.³⁹ Yllä käyty analyysi Henkeen liittyvistä raamatunkohdista osoittaaakin juuri sen, että Pyhän Hengen kokeminen ei ole ensisijaisesti yksilön yksityinen kokemus. Päinvastoin Paavalin painotus on yhteisöllisessä ulottuvuudessa. Lisäksi "Hengessä oleminen" on Paavalin eettisen ohjeistuksen perusta: koska kristityt ovat osallisia samasta Hengestä, heidän tulee vaalia yhteyttä ja olla yksimielisiä, mikä on mahdollista vain silloin, kun ihmiset rakastavat toisiaan ja ovat epäitsekkeitä (ks. Fil. 2). Siispä elämä "Hengessä" eletään todeksi yhteisön keskellä. Muita paavalilaisia raamatunkohtia, jotka käsittelevät etiikkaa, yhteisöä ja Pyhää Henkeä ovat Gal. 5:16–26; 6:1–5; Ef. 4:1–16; ja 5:18–32 (vrt. 1. Kor. 12–14).

³⁷ F. Thielman, *Ephesians* (BECNT; Grand Rapids: Baker Academic, 2010), s. 174.

³⁸ He aloittivat Hengessä, kun he tulivat "Kristukseen", vrt. Room. 8.

³⁹ Dunn, *Jesus*, ss. 260–261.

Mielestäni tässä yhteydessä on soveliaista tarkastella vielä lyhyesti Paavalin näkemystä Hengestä ja etiikasta sen valossa, miten hän ymmärtää laajemmin sen, mitä on olla kristitty uuden liiton aikakautena. Esimerkiksi kun Paavali puolustaa hänen omaa asemaansa apostolina ja kertoo hänen palvelutehtävänsä luonnetta 2. Korinttilaiskirjeen kolmannessa luvussa, hän viittaa useaan Vanhan testamentin kohtaan ja etenkin sellaisiin, joissa puhutaan tulevasta Hengen vuodattamisesta. Muun muassa 2. Korinttilaiskirjeen jakeessa 3:3 Paavali viittaa kolmeen Vanhan testamentin kohtaan, jotka ovat Hesekiel 11:19; 36:26–27 ja Jeremia 31:31–34 [LXX 38:31–34].⁴⁰ Paavali selvästi ajattelee, että Israelin pyhissä kirjoituksissa luvattu uuden liiton aikakausi on alkanut, koska profeettojen kautta luvattu Henki on vuodatettu ja se toimii nyt. Paavalin mukaan todisteena tästä uudesta Hengen aikakauden alkamisesta on se, että Henki toimii hänen ja hänen kollegoidensa toiminnan kautta, ja myös korinttilaiset ovat vastaanottaneet Hengen hänen palvelutyönsä kautta. On mitä todennäköisintä, että kirjoittaessaan Paavalilla oli mielessään suurempi Israelin kertomus ja Hesekielin ja Jeremian kohtien laajempi asiayhteys eikä vain yksittäisiä jakeita. Näiden tekstien mukaan Hengen saapumisella on merkittäviä seurauksia ja juuri tämä on tässä yhteydessä merkittävää: sekä Jeremia 31:31–34:n että Hesekiel 11:19:n ja 36:26–27:n laajemmasta kontekstista käy ilmi, että Israelin kansa on epäonnistunut täyttämään liiton ehdot ja elämään Jumalansa kunniaksi sekä lähimmäisensä parhaaksi. Kuitenkin kun Jumala lupaa antaa Israelin kansalle uuden liiton, uuden sydämen ja oman Henkensä, hän lupaa myös laittaa lakinsa heidän sydämiinsä ja mieliinsä. Näin ollen Jumalan lupaus Hengen vuodatuksesta ja sydämen vaihtamisesta liittyy muutokseen, joka ihmisessä tapahtuu. Tämä painotus näkyy Paavalillakin (ks. 2. Kor. 3:18 ja Room. 8:1–17). Kun siis tarkastelemme Paavalin pneumatologisia käsityksiä, on selvää, että Paavalin ajattelussa etiikka liittyy kiinteästi osallisuuteen Pyhästä Hengestä.⁴¹

V. TIIVISTELMÄ

Lopputiivistelmänä voidaan todeta, että Filippiäiskirjeen jakeessa 1:27 Paavali kehottaa filippiiläisiä elämään elämää sillä tavoin, että se on linjassa evankeliumin arvон kanssa. Tärkeä osa tätä elämäntyyliä on se, että kristitty elää seisoen vakaasti Hengessä — Pyhässä Hengessä — mikä on seurakunnalle sekä *perusta* että *peruste* olla yhtenäinen. Tulkinta, jonka mukaan *ἔν ἐνὶ πνεύματι* on viittaus Pyhään Henkeen, on oikeutettu syntaksiin liittyvien seikkojen,

⁴⁰ Olen perustellut tarkemmin sitä, että Paavali viittaa juuri näihin kolmeen jaejaksoon 2. Kor. 3:ssa sekä ylipäänsä 2. Korinttilaiskirjettä Paavalin esityksenä siitä, millainen hänen kutsumuksensa ja tehtävänsä apostolina on pro gradukseni. Ks. Sara M. A. Saarela, *Being Spirit-Letters in the New Covenant Era: An Exegetical Study of 2 Corinthians 3:1–3* (pro gradu, Regent College, 2019). Vanhan testamentin lainauksiin liittyen ks. erityisesti sivut 69–85. Näihin kysymyksiin liittyen, ks. myös P. B. Duff, *Moses in Corinth: The Apologetic Context of 2 Corinthians 3* (NovTSup 159; Leiden: Brill, 2015), s. 126; S. J. Hafemann, *Suffering and Ministry in the Spirit: Paul's Defense of His Ministry in 2 Corinthians 2:14–3:3* (Grand Rapids: Eerdmans, 1990), ss. 210–213 ja M. J. Harris, *The Second Epistle to the Corinthians: A Commentary on the Greek Text* (NIGTC; Grand Rapids: Eerdmans, 2005), s. 265.

Mainittakoon, että muihin 2. Kor. 3:ssa viitattuihin Vanhan testamentin kohtiin lukeutuvat 2. Moos. 34 ja hieman hienovaraisempi viittaus 2. Moos. 33:18–23 (molempiin viitattu 2. Kor. 3:7–18:ssa).

⁴¹ Vrt. Easley, *Pauline Usage*, s. 307.

sanatutkimuksen, paavalilaisen kielenkäytön ja jakeen 1:27 kirjallisen kontekstin perusteella. Filippiin kristityt on kutsuttu olemaan osallisia Pyhästä Hengestä ja sen vuoksi heidän on myös elettävä tämän kutsun mukaan. Osallisuus samasta Hengestä on perusta Paavalin eettiselle ohjeistukselle, joka seuraa välittömästi kyseistä jaetta. Todellinen ykseys ja yhteys Hengessä ei ole mahdollista ilman epäitsekkyyttä sekä sitä, että pitää toista ihmistä suuressa arvossa ja toimii tämän eduksi.